

num). Περί αύτεξουσίων και ύπεξουσίων.—Περί υφοθεσιῶν και χειραφετήσεων και ἄλλων τρόπων δι' ὧν λύεται ἡ πατρικὴ ἔξουσία.

Ἐκαστον τευχος τιμᾶται δραχμῆς.

— Ἦρξαντο αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι εἰς τὴν πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου πλατεῖαν πρὸς οἰκοδομήσιν τῆς Βασιλιανείου βιβλιοθήκης.

— Ἡ ἐν Σμύρῃν ἀγαθοεργὸς Ἀδελφότης «Ὀμηρος» πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ φιλολογικοῦ αὐτῆς σκοποῦ ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν ἐτησίου περιοδικοῦ συγγράμματος ἐν εἶδει ἡμερολογίου τῆ συνεργασία ἐγκρίτων λογίων. Τοῦ συγγράμματος τούτου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ροδῶν» ἐξεδόθη ἤδη τὸ Α' τευχος, εἰς τόμον ὀγκωδῆ ἐκ σελίδων 233, περιέχον πολλὰς και ἀξιολόγους πραγματείας και ποιήματα. Τιμὴ αὐτοῦ φράγκα 5.

— Ἐξεδόθη εἰς τευχος ὁ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐν Ὀδησῶν Ἑλληνικῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς κ. Λυσάνδρου Γ. Χ. Κώστω ἀπαγγελθεὶς λόγος ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπετείου ἑορτῆς αὐτῆς. Εἶνε σαφῆς και λεπτομερῆς ἐκθεσις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Σχολῆς, εἰς ἣν ἐν τέλει προσήρτηται και στατιστικὸς πίναξ τῶν εἰς τὴν Σχολὴν φοιτησάντων μαθητῶν ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1886. Κατὰ τὸν πίνακα τούτον εἰς τὴν Σχολὴν ἐφώρτησαν τῷ 1879 μαθηταὶ 208, τῷ 1880 μαθηταὶ 268, τῷ 1881 μαθηταὶ 291, τῷ 1882 μαθηταὶ 335, τῷ 1883 344, τῷ 1884 351 και τῷ 1885-1886 μαθηταὶ 355. Ἐκ τούτων ἱκανοὶ ἦσαν ἀλλοεθνεῖς, ἤτοι Ρῶσοι, Βούλγαροι, Γάλλοι, Γερμανοὶ και Ἴταλοὶ.

NEA BIBLIA

Ο ΣΠΑΝΕΑΣ

Ἐν τῷ Recueil de travaux publiés par l' école des hautes études (Section des sciences historiques et philologiques), en mémoire de son président Leon Renier, ὁ Κύριος Ἰωάννης Ψυχάρης, καθηγητῆς ἐν τῇ εἰρημένῃ Σχολῇ, ἐδημοσίευσεν μελέτην περὶ τοῦ ποιήματος τοῦ Σπανέα ἢ εἰς Σπανέαν (Poème à Spaneas, σελ. 262-283). Ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ἐρευνᾷ τὰ τῶν διαφόρων ἐκδόσεων τοῦ ἀρχαιστάτου τούτου μνημείου τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, τὰς μεταξὺ τούτων διαφορὰς και παραλλαγὰς, τὰ περὶ τοῦ ποιητοῦ και τὰ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἔγραψεν. Ἐλαβε δὲ ἀφορμὴν εἰς τὴν μελέτην ταύτην ἐκ νέας δημοσιεύσεως τοῦ ποιήματος τούτου ὑπὸ τοῦ κ. Legrand ἐκ χειρογράφου ἀναγομένου εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Π' ἑκατονταετηρίδος. Ἐκ τούτου δὲ και ἡ ἀξία τοῦ γλωσσικοῦ τούτου μνημείου, ὅπερ εἶνε γνωστὸν ἡμῖν ἐξ ἄλλου χειρογράφου τῆς ἐν Παρισίους βιβλιοθήκης, δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Δ. Ι. Μαυροπούλου τῷ 1866 ἐν τῇ Ἐκλογῇ μνημείων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Τῆς μελέτης ταύτης τοῦ κ. Ψυχάρη χάριν τῶν παρ' ἡμῖν φιλολογούντων δίδουσι συντομοτάτην ἀνάλυσιν.

Ἡ ἀξία τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Legrand δημοσιευθέντος ποιήματος ὑπὸ ἔποψιν γραμματικῆν εἶνε ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ποιήματος, ἐν ᾧ ὑπάρχει κράμα αὐθαίρετον και μακαρονικὸν ἀρχαίων γραμματικῶν τύπων και νέων, ἀλλὰ περὶ ποιήματος γεγραμμένου ἐν τῇ καθαρευούσῃ γλώσσῃ τῶν χρόνων του, παραλλάσσον μόνον τῆς ὀμιλουμένης τὸσον ὅσον ἡ γραφομένη ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις παραλλάσσει τῆς ὀμιλουμένης.

Τὸ παραινετικὸν ποίημα τοῦ Σπανέα εἶνε παράφρασις τοῦ πρὸς Δημόνιον λόγου τοῦ Ἰσοκράτους. Ἄλλ' ὁ ποιητῆς δὲν μιμεῖται πιθανικῶς τὸν Ἰσοκράτην, δὲν δανεῖζεται παρὰ τούτου οὔτε εἰδικὰς ἐκφράσεις, οὔτε ἀτικισμοὺς, σπουδάζει μόνον νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν συγγραφεὰ τοῦτον, και καταστήσῃ καταληπτὸν εἰς τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ. Ἐχει δὲ τοῦτο τὸ τελευταῖον και ἕτεραν σημασίαν, δίδουσαν νέαν σπουδαίωτητα εἰς τὸ ποίημα, ὅτι δῆλα δὴ περὶ τὴν ΙΑ' ἢ ΙΒ' ἑκατονταετηρίδα ἐν Ἀνατολῇ ὁ Ἰσοκράτης δὲν ἀντεγράφει μόνον, ἀλλὰ και κατενοεῖτο και ἀνεγινώσκετο, ἐπίσης δὲ εἶχεν ἀνάγκην διὰ τοὺς πολλοὺς ἀναγνώστας μεταφράσεως· ἄξιον δὲ και ἀναγραφῆς τὸ ὅτι ἐν κειμένῳ γραπτῷ τῆς κοινῆς διαλέκτου ἀνευρίσκωμεν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνο τὸ ζωοποιὸν πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος.

Ἀντιβολὴ μεταξὺ τοῦ κειμένου τοῦ Ἰσοκράτους και τοῦ ποιήματος τοῦ Σπανέα μόνη δύναται ν' ἀποτελέσῃ τὴν ὀρθὴν βάσιν μελέτης κριτικῆς τοῦ ποιήματος ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὑπαρχούσας ἐκδόσεις· ὅσαυτος αὕτη δύναται νὰ καταδείξῃ τίς ἡ ἀρχαιότερα και νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν κατὰ χρόνον κατατάξιν τῶν διαφόρων ἐκδόσεων και χειρογράφων. Τοῦτο δὲ πράττει ὁ κ. Ψυχάρης ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰς διαφορὰς ἐκδόσεις τοῦ ποιήματος και ἀνεκδότα ἐτι τούτου χειρογράφα. Ἐχει δὲ τὸ ποίημα τούτο διαφόρους ἐκδόσεις ὑπὸ ἄλλοιαν ἐκάστη ἐπιγραφὴν: «Ὁ Σπανέας» ἐν τῇ ἐκδόσει Μαυροπούλου· «Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ποίημα παραινετικὸν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ W. Wagner, Carmina graeca medii aevi. Poème à Spaneas σημειοῦ ὁ Legrand.—Διδασκαλία παραινετικῆ παρὰ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ τοῦ καλουμένου Σπανέα», ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἑνετίας. Ἔτερα χειρογράφα φέρουσιν ἄλλας ἐπιγραφὰς, ἐν αἷς τὸ τῆς Ὁξφόρδης: «Τοῦ σοφοτάτου κυροῦ ἄρχοντος τοῦ σπανοῦ λόγος φρονημάτων και παραγκελίας πρὸς τὸν αὐτοῦ ὄν». Σημειοῦ ὁ κ. Ψυχάρης και ἕτερα δύο χειρογράφα, ὧν δὲν ἔλαβεν ἐτι πλήρη γνώσιν. Τὸ ἐν τούτων ἀνεφέρεται ὑπὸ τοῦ Κου Σ. Λάμπρου ἐν τῇ Collection de romans Grecs, σελ. XC, ὑπάρχον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς τῆς Grotta Ferrata, τὸ ἕτερον δ' ἐν τῇ Borbonica τῆς Νεαπόλεως, ὅπερ ὁ κ. Legrand ὑπέδειξεν αὐτῷ, ὁ δὲ κ. Σάβας περὶ τούτου ἀπέστειλεν ἀνακρινώσεως τινάς.

Πίσας ταύτας τὰς ἐκδόσεις ὁ κ. Ψυχάρης θεωρεῖ ἀνεπαρκεῖς ἐτι πρὸς μελέτην κριτικὴν τοῦ Σπανέα· οὐχ ἦτον ἐπιλαμβάνεται τοῦ ἔργου ἔχων βάσιν, ὡς πρὸς τὴν κειμένην τοῦ Ἰσοκράτους, ἵνα κρίνῃ περὶ τοῦ ἀρχαιότερου. Παραβάλλων δὲ πρὸς τὸ κείμενον τούτο ἕκαστον τῶν διαφόρων ποιημάτων, ὧν ἀναλύει κατὰ στίχους τὸ περιεχόμενον, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀρχικώτατα ποιήματα προσελθόντα ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς εἶνε τὰ ὑπὸ Legrand και Wagner ἐκδοθέντα, τὰ τῶν λοιπῶν δ' ἐκδόσεων εἶνε λογοκλοπία ἀλλεπάλληλοι τούτων, ἀπομακρυνόμενα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτον τῆς κυρίας ἀρχικῆς πηγῆς.

Τίς ὁ Σπανέας οὗτος δὲν δύναται νὰ γνωσθῇ ἐκ τῶν γνωστῶν ἄχρι τοῦδε ποιημάτων· ἂν ὄηλα δὲ εἶνε οὗτος ὁ ποιητῆς, ἢ εἰς τούτον ἀποτρίβεται παρ' ἄλλου τὸ παραινετικὸν ποίημα. Ὑπέλαβόν τινες ὅτι ὁ Σπανέας οὗτος εἶνε αὐτὸς ὁ Ἀλέξιος Α. Κομνηνὸς ἢ ἕτερός τις τῶν εὐγενῶν τοῦ Βυζαντίου, ἀλλὰ δὲν ἀποδεικνύεται ἱστορικῶς. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ ποίημα τὸ παραινετικὸν τοῦ Σπανέα ἐκυκλοφόρει χρόνον τινα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, και ὁ Σπανέας ἐταυτίζετο, ἀγνωστον ἐπὶ τίνι λόγῳ, μετ' αὐτοῦ.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τοῦ ποιήματος ὁ κ. Ψυχάρης γράζει ὅτι ἡ πρώτη σύνθεσις τούτου (και ἔχει ὑπ' ὄψιν του τὸ ὑπὸ τοῦ Legrand ἐκδοθὲν) εἶνε προγενέστερα τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ Π' ἑκατονταετηρίδος. Ἴνα δὲ ἀποδοθῇ τὸ ποίημα εἰς τὸν Ἀλέξιον Α. Κομνηνὸν θὰ ὑπῆρχε σχέσις τίς πρὸς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ και ἐγρᾶφῃ ἴσως ζῶντος τούτου. Ὁ Ἀλέξιος ἀπέθωκε τῷ 1118, ὅθεν τὸ ποίημα δύναται νὰ κατέλθῃ μέχρι τοῦ τέλους τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος. Ὑπὲρ τῆς χρονολογίας δὲ ταύτης μαρτυρεῖ και ἡ λέξις τοῦ ποιήματος. Ἄλλ' ὁ κ. Ψυχάρης δὲν ἐπιμένει εἰς τὸ τελευταῖον τούτο· διότι τὸ ζήτημα πρέπει νὰ ἐξετασθῇ κατ' ἴδιαν, ἀλλὰ παρατηρεῖ ὅτι ἡ λέξις τοῦ Σπανέα εἶνε προγενέστερα τοῦ ποιήματος τοῦ Πτωχοπροδρόμου (ΙΒ' ἑκατ. περὶ τὰ μέσα) κατὰ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα. Μονογραφία γραμματικὴ τοῦ ποιήματος τούτου ἐπιθυμητὸν θὰ ἦτο νὰ ἐγράφετο, διότι ἔχει διὰ τὴν σπουδὴν τῆς νεοελληνικῆς τῆν αὐτὴν ἀξίαν τὴν ὅποιαν ἡ Cantilène de Sainte Eulalie διὰ τὴν γαλλικὴν, διότι ἐν αὐτῷ τῷ ποιήματι καταφαίνεται ὅποια τις ἦτο ἡ ἑλληνικὴ κατὰ τὴν ΙΑ' ἑκατονταετηρίδα, ἀρίστα μὲν ἐξ ἴσου τῆς ἀρχαίας και τῆς νέας, και οὕσα οἰοῦνται γραμμῇ ὁμοειδικῇ μεταξὺ ἀμφοτέρων.

Ὅτι ἐν τῇ προκειμένῃ μελέτῃ ἔπραξε, παρατηρεῖ ἐντέλει ὁ κ. Ψυχάρης, ἦτο νὰ καταστήσῃ γνωστὸν τὸ ἔδαφος ἵνα προκαλέσῃ ἐπὶ τοῦ ποιήματος τούτου πλήρη μελέτην ὑπὸ ἔποψιν γλωσσικῆν, ἱστορικῆν και φιλολογικῆν.

A. M.